

Kazakça Sövgüler

Mesut Altun*

Kazakçadaki sövgü ifadeleri genel olarak diğer Türk lehçelerinde kullanılan sövgülerle benzerlikler göstermektedir. Bu benzerlikleri sövgü amacıyla kullanılan fiiller, sövülen unsurlar, sövgüden etkilenmesi amaçlanan organlar ve sövenin ifade ettiği eylemi gerçekleştirecek olan organ adlarında görmek mümkündür. Birçok dilde olduğu gibi Kazakçada da sövgüler büyük ölçüde ataerkil kültürün karakterini yansıtmakta ve çoğu zaman cinsel içerikli mesajlar taşımaktadır.

Sovyet döneminde Rusçanın diğer Orta Asya Türk halklarının dili üzerindeki etkisi Kazakça için de geçerliydi. Bu sebeple aynı anlamda olan Kazakça ve Rusça küfürler bir arada kullanılmıştır. Bu durum bugün de devam etmektedir.

Kazakçadaki sövgü dağarcığı, başta Türkiye Türkçesi olmak üzere diğer Türk lehçelerine göre daha kısıtlı gibi görünse de mevcut sövgülerin kullanım sıklığı oldukça yüksektir. Öyle ki gündelik yaşamın vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiş olan bazı sövgüler toplumun her tabakasında rahatlıkla duyulabilir.¹

1. Sövgülerde sık kullanılan fiiller

Sigüw "S.kmek"

İterüw "Sokmak, s.kmek"²

Kazakçada bu iki sövgü fiilinin yanı sıra daha farklı kullanımlara da rastlanabilir.

Tığuw/ Tığıp berüw "Tıkmak"

- *Kotağımnu kötiñge tığıp beremin!* "Y.rağımı g.tüne tıkarım!"

Şığaruw "Çıkarmak"

* Mesut Altun, Araştırmacı, Uniwersytet Jagiellonski Instytut Filologii Orientalnej, Krakow.

¹ Bu çalışmada ele alınan sövgüler yazar tarafından 1996-2002 yılları arasında Kazakistan'da derlenmiştir. Kazakça sövgüler üzerine yazılmış iki kitap bulunduğunu tespit ettik, ancak bu kitaplara ulaşma imkânımız olmadı:

Mêşhur Jüsip Köpejev, *Kazaktıñ Bokavız Sözderi* (Bu eser üzerinde Sêrsenbi Dêvitov çalışmıştır.);

Akselew Seydimbek, *Kazaktıñ Bêypil Sözderi*.

² Kazakça sövgülerde kullanılan bu iki fiile karşılık Türkiye Türkçesinde kullanılan sövgü fiilleri şöyledir: *S.kmek, koymak, sokmak, çakmak, geçirmek, becermek, düzmek, vurmak, dürtmek, kaymak, gömmek, kakmak, vb.*

- *A.tñ(n) şığaramın!* “A.mı çıkarırım!”

Bırş etkiziw “Haşırıt, gacirt ettirmek; sivri bir şey sokarak yırtmak”

- *A.tñ(n) bırş etkizemin!* “A.mı yırtarım!”

2. Sövülen kişinin hedef alınan değerleri ve sövülen unsurlar

Sövülen kişinin değerlerine yönelik sövgüler daha çok aile fertlerini ve yakın akrabayı hedef almaktadır. Diğer Türk lehçelerinden farklı olarak Kazakçada sövülenin kız kardeşlerine (*karındas, siñili, apşe*) yönelik bir kullanıma rastlanmıyor.³

- *Şeşeñ(nin) a.in sigeyin!* “Ananın a.mı s.keyim!”
- *Èkeñ(niñ) awzınga itereyin!* “Babanın ağzına sokayım!”
- *Atasına lağınat!* “Atasına lanet!”
- *Şeşeñ a.ı!* “Ananın a.ı!”
- *Yob tvoy mat!* (Rus) “Ananı s.keyim!”

Sövülen kişiyi, organlarını doğrudan hedefleyen sövgüler:

- *Kelleñge kotağım!* “Kellene y.rağım!”
- *Kötiñge kotağım!* “G.tüne y.rağım!”
- *Mıyıñdı sigeyin!* “Beynini s.keyim!”
- *Kötiñdi sigeyin!* “G.tünü s.keyim!”
- *Kotağımnu jeysiñ!* “Y.rağımı yersin!”
- *Kotağımnuñ basın jeysiñ!* “Y.rağımın başını yersin!”

Cinsel içerikli olup da eylem belirtilmeksizin doğrudan organ adları verilerek ifade edilen sövgüler:

- *Kotak!* “Y.rak!”
- *Kotaktıñ bası!* “Y.rağın başı!”
- *Köt!* “G.t!”
- *Pizdets!*⁴ (Rus) “A.cık!”
- *Huy!* (Rus) “Y.rak!”

Bazı sövgüler, sövülen kişiye buyruk şeklinde ifade edilir.

- *Kurı!* “Defol!”
- *Joğal!* “Defol!”

³ Kazakçadan farklı olarak diğer Türk Lehçelerinde ‘kız kardeşlere’ yönelik bazı sövgü örnekleri:

- *Bacını s.keyim!* (Türkçe)
- *Gızını s.keyim!* “Kızını s.keyim!” (Türkmence)
- *Doğanını s.keyim!* “Kardeşini s.keyim!” (Türkmence)

⁴ Bu söz sıklıkla coşkulu bir takdir ifadesi olarak kullanılır.

- *Jap awzıñdı!* "Kapa çeneni!"
- *Kötiñdi kıs!* "G.tünü kıs!" ('otur oturduğun yerde' anlamında)
- *Paşol na huy!* (Rus) "S.ktir git!"
- *İdi na huy!* (Rus) "S.ktir git!"

Kişilere hakaret amaçlı (alaycı, küçük düşürücü, aşağılayıcı) sövgüler çok yaygındır.

- *Jındı!* "Deli!"
- *Jelep* "Orospu!"
- *Jezökşe!* "Fahişe!" (*Jez:* sivri)
- *Pırt!* "Fahişe!"
- *Añkaw!* "Salak!"
- *Mambet!* "Kıro/Maço!"
- *Oñbağan!* "Kötü niyetli!"
- *Jeksurın!* "Sevimsiz!"
- *Sumdık!* "Kötü niyetli!"
- *Satkın!* "Satılmış, hain!"
- *Ment!** "Piç!"
- *Buzık!* "Yaramaz! Aylak! Kötü niyetli."
- *Mèdeniyetsiz!* "Medeniyetsiz!" (Görgüsüz anlamında)
- *Körgensiz!* "Görgüsüz!" (edepsiz/terbiyesiz anlamında)
- *Uyatsız!* "Utanmaz!"

Rusçadan alıntı sövgüler de günlük hayatta yaygın olarak kullanılmaktadır.

- *Psih!* "Sapık!"
- *Tupoy!* "Ahmak!"
- *Durak!* "Deli!"
- *Bardak!* "Pasaklı!"
- *Dalbayob!* "İbne!"
- *Suka!* "Orospu!"
- *Blet!* "Orospu!"
- *Patsan!* "Çömez!"
- *Pidaraz!* "G.tveren!"
- *Goluboy!* "Homo!"
- *Hitry!* "Kurnaz!"

* Bu sövgü özellikle trafik polisleri için kullanılır.

- *Pohuy!* (Rus) “S.ktir et!”

Kazakça hayvan adları da hakaret amaçlı sövgü olarak kullanılmaktadır.

- *İt!* “İt!”
- *İşak!* “Eşek!”
- *Şakal!* “Çakal!”
- *Mal!* “Mal!”
- *Añ!* “Yaban hayvanı!” (görgüsüz anlamında)
- *Haywan!* “Hayvan!”
- *Zver!* (Rus) “Vahşi hayvan!” (İlkel, görgüsüz anlamında)
- *Kazyol!* (Rus) “Keçi, davar!”
- *Baran!* (Rus) “Koyun!”
- *Petuh!* (Rus) “Horoz!” (İbne anlamında)

Ayrıca Kazakistan’daki azınlıkları ve komşu kültürleri yeren, yabancı düşmanlığı içeren sövgüler de dikkate değer niteliktedir.⁵

- *Yevrey!* “Yahudi!” (“kurnaz, hilekâr” anlamında)
- *Tatarin!* “Tatar!” (“kurnaz, hilekâr” anlamında)
- *Sart!* “Özbek!” (“tüccar; hilekâr” anlamında)
- *Koja!* “Hoca!” (Kazak olmayan, azınlık)
- *Tsigan!* “Çingene!”

3. Deyimleşmiş sövgüler

- *Adamniñ köti kuwıs bolğan son kuwısaberedi!*
“İnsanoğlunun g.tü oyuk ya, devamlı oydurmak ister!”
- *Beri karasan betiñni, arı karasan kötiñni sigeyin!*
“Beri baksan suratını, geri baksan g.tünü s.keyim!”
- *Adna daska, dva saska!*(Rus)
“Bir tahta, iki çivi!” (Küçük göğüslü bayanlarla alay etmek amacıyla)
- *Tvaya jena maya jena, maya jena tvaya sestra!* (Rus)
“Senin karın benim karım, benim karım senin kız kardeşin!”

⁵ Komşu kültürleri yeren Kazakça sövgüler gibi Rusça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmencede de Kazaklara yönelik sövgüler görülebilir:

- Kırgızca burnundan konuşan anlamında *Manka Kazak!* “Sümüklü Kazak!” deyimini vardır.
- Ruslar kendi aralarında konuşurken Kazakları *zver* “Vahşi hayvan” diye adlandıırırlar.
- Özbekçede “Ruslaşmak istersen önce Kazak olman lazım” mealinde; Türkmencede ise “Kazak s.ken yaşlanmaz” anlamında bir deyim bulunmaktadır.

Sövgü listesi⁶

1. Kazakça kelimelerle yapılmış olanlar

Fiiller:

İterüw “Sokmak, s.kmek”

Sigüw “S.kmek”

Tıǵuw/ Tıǵıp berüw “Tıkmak”

İsimler:

Añ! “Yaban hayvan!”

Añkaw! “Salak!”

Buzık! “Yaramaz! Aylak! Kötü niyetli.”

Haywan! “Hayvan!”

İşak! “Eşek!”

İt! “İt!”

Jeksurın! “Sevimsiz!”

Jelep “Orospu!”

Jezökşe! “Fahişe!”

Jındı! “Deli!”

Koja! “Hoca!”

Kotak! “Y.rak!”

Körgensiz! “Görgüsüz! Edepsiz!”

Köt! “G.t!”

Mal! “Mal!”

Mambet! “Kıro, maço!”

Mèdeniyetsiz! “Görgüsüz!”

Oñbağan! “Kötü niyetli!”

Pırt! “Fahişe!”

Sart! “Özbek!”

Satkın! “Satılmış, hain!”

Sumdık! “Kötü niyetli!”

⁶ Bu listede yer alan sövgü ve hakaret kelimelerinden pek az bir kısmı (*jeksurın, uyatsız, körgensiz, vb.*) Kazak Tiliniñ Sözdigi, Almatı 1999 ve Kazak Tiliniñ Frazеologiyalık Sözdigi, Almatı 1977, gibi temel sözlüklerde yer almaktadır. Kazakça sövgü ifadeleri için *sözdikke eñbegen sözder* “sözlükte yer alamayan sözler” tabiri kullanılır.

Şakal! “Çakal!”

Tatarin! “Tatar!”

Uyatsız! “Utanmaz!”

Kelime grupları ve cümleler:

- *A.iñ(ni) bırş etkizemin!* “A.ını yırtarım!”
- *A.iñ(ni) şığaramın!* “A.ını çıkarırım!”
- *Adamniñ kötü kuwıs bolğan son kuwısaberedi!* “İnsanoğlunun g.tü oyuk ya, devamlı oydurmak ister!”
- *Atasına lağinet!* “Atasına lanet!”
- *Beri karasan betiñni, arı karasan kötiñni sigeyin!* “Beri baksan suratını, geri baksan g.tünü s.keyim!”
- *Èkeñ(niñ) awzınga itereyin!* “Babanın ağzına sokayım!”
- *Jap awziñdi!* “Kapa çeneni!”
- *Joğal!* “Defol!”
- *Kelleñge kotağım!* “Kellene y.rağım!”
- *Kotağımni jeysiñ!* “Y.rağımı yersin!”
- *Kotağımniñ basın jeysiñ!* “Y.rağımın başını yersin!”
- *Kotaktıñ bası!* “Y.rağın başı!”
- *Kötiñdi kıs!* “G.tünü kıs!”
- *Kötiñdi sigeyin!* “G.tünü s.keyim!”
- *Kötiñge kotağım!* “G.tüne y.rağım!”
- *Kurı!* “Defol!”
- *Ment!* “Piç!”
- *Mıyıñdi sigeyin!* “Beynini s.keyim!”
- *Şeşeñ a.ı!* “Ananın a.ı!”
- *Şeşeñ(niñ) a.in sigeyin!* “Ananın a.ını s.keyim!”

2. Rusçadan alıntı olanlar

Baran! “Koyun!”

Bardak! “Pasaklı!”

Blet! “Orospu!”

Dalbayob! “İbne!”

Durak! “Deli!”

Galuboy! “Homo!”

Hitry! “Kurnaz!”

Huy! “Y.rak!”

Kazyol! “Keçi, davar!”

Patsan! “Çömez!”

Petuh! “İbne!”

Pidaraz! “G.tveren!”

Pizdets! “A.cık!”

Psih! “Sapık!”

Suka! “Orospu!”

Tsigan! “Çingene!”

Tupoy! “Ahmak!”

Yevrey! “Yahudi!”

Zver! “Hayvan!”

Kelime grupları ve cümleler:

- *Adna daska, dva saska!* “Bir tahta, iki çivi!”
- *İdi na huy!* “S.ktir git!”
- *Paşol na huy!* “S.ktir git!”
- *Pohuy!* “S.ktir et!”
- *Tvaya jena maya jena, maya jena tvaya sestra!* “Senin karım benim karım, benim karım senin kız kardeşin!”
- *Yob tvoy mat!* “Ananı s.keyim!”